

Forum for Natur og Friluftsliv - Sør-Trøndelag

Sandgata 30, 7012 Trondheim

Tlf.: 91369378 E-post: sor-trondelag@fnf-nett.no

Uttalelse om tiltak i vannforekomster

FNF i Sør- og Nord-Trøndelag sender herved innspill til utarbeidelsen av tiltaksprogram for vannregion Trøndelag. Vi har vurdert de foreslåtte tiltakene i tiltaksanalysen for Nordre Fosen samt tiltakstabellene for samtlige vannområder, slik de er presentert per kommune. Innsending nå er i tråd med den innspillsfrist som, i følge informasjon på vannportalen, dere har oppgitt til miljødirektoratet. Vi regner derfor med at våre innspill tas med i den videre utarbeidingen av tiltaksprogrammet.

Generelt angående hvordan vannforekomster foreslås som kandidater til sterkt modifiserte vannforekomster (kSMVF)

Mange vannforekomster som berøres av vannkraft har moderat økologisk tilstand eller lavere. I de fleste kommuner velger man å klassifisere forekomstene som kandidater til sterkt modifiserte vannforekomster, men man kommer ikke med noen tiltak for å oppnå godt økologisk potensial (GØP). I henhold til vanndirektivet må man vurdere hvilke tiltak som er mulige å gjennomføre for å forbedre tilstanden, selv om det ikke blir mulig å nå god økologisk tilstand (GØT). NVE og Miljødirektoratet har gitt ut en rapport om hvilke vassdrag som skal prioriteres for revisjon, med mål om økt vannføring for å forbedre tilstanden. Rapporten er en overfladisk gjennomgang og skal brukes som en veileder, og det er ikke gitt at dette er de eneste kraftverkene som trenger å utbedres med nye konsesjonsvilkår. Det er dessuten mye som kan gjøres uten at det fører til større produksjonstap, for eksempel habitatforbedrende tiltak og fisketrapper. Mange kraftverk har konsesjonsvilkår som sier at Fylkesmannen etterpå kan komme med krav om at det gjennomføres ulike avbøtende tiltak. Det er en mulighet som Fylkesmannen i liten grad har benyttet. Vi mener at vanndirektivet gjør at det nå er på høy tid å bruke den muligheten for å bedre den økologiske tilstanden i vassdrag som er påvirket av kraftverk. Vi forventer at vannregionmyndigheten for enhver kSMVF gjør en tydelig vurdering av:

- i første hånd om det er mulig å oppnå GØT gjennom avbøtende tiltak, og
- i andre hånd, hvis kandidaturen til SMVF gjenstår, vurdering av hvilke habitatforbedrende tiltak, opp- og nedvandringstiltak, minstevannføringsnivåer osv som er mulige å gjennomføre. Dette for å sette så riktige (og ambisiøse) GØP-mål som mulig.

I mange tilfeller virker det som at man automatisk velger å klassifisere vannforekomster som kSMVF når de er regulert for vannkraft. Selv om vannkraft kan være en begrunnelse for det er det en del andre krav som må tilfredsstilles før man kan bruke SMVF for å ikke nå opp til GØT.

På flere steder er det planlagt vannkraft i vassdrag som ikke når opp til GØT. § 12 i vannforskriften er tydelig på hva som kreves for at man skal kunne gjennomføre nye inngrep i vannforekomster som gjør at man ikke når opp til de generelle miljømålene.

Vannforskriften sier blant annet at man skal vurdere å bruke andre metoder for å oppnå samme nytte. Alternativer til vannkraft er blant annet ENØK-tiltak, noe som kan gjennomføres helt uten inngrep i naturen og som ofte er en billigere måte å oppfylle både vandirektivet og fornybardirektivet. Det fremgår ikke om andre tiltak overhode er vurdert, noe vi derfor etterspør redegjørelse av.

I mange av de vassdrag der det er planlagt vannkraft er det moderat eller dårligere økologisk tilstand og man får en stor utfordring til å nå opp til GØT når man både må gjennomføre tiltak mot gamle problemer og nye inngrep. Det er noe vi har påpekt i flere høringsuttalelser om konkrete utbygninger. Når det likevel blir gitt konsesjon regner vi med at ansvarlige myndigheter strekker seg langt for at forekomstene når opp til GØT.

Mange kommuner foreslår ikke miljøforbedrende tiltak, men kartlegging for å finne ut hvilke tiltak som kan være aktuelle. Vi minner om at fristen for å oppnå GØT er 2021 for de som ikke er SMVF. Det haster derfor å finne tiltak og gjennomføre dem så det gir effekt før fristen. Det er mulig å gjøre noen unntak om man ikke rekker fristen, men det skal være unntak, ikke vanlig praksis. Unntaksmuligheten bør heller ikke brukes opp pga treghet eller manglende vilje da det kun er mulig å utsette måloppnåelse i maks to planperioder.

Generelt ang. påvirkning av fiskeoppdrett

Et problem som gjelder for mange vassdrag er at de er negativt påvirket av rømt laks og lakselus. På noen steder har man synliggjort det med å sette "Tiltak mot fiskeoppdrett" som tiltak, selv om man ikke har noen myndighet å følge opp. Det er svært viktig at man raskt får på plass grenseverdier for hvor mye lakselus og rømt oppdrettsfisk et vassdrag kan ha før det ikke lenger oppnår GØT og gir myndighetene nok verktøy for å nå opp til GØT.

Agdenes

Vi mener at tiltakstabellen viser et overfladisk arbeid der man brukt standardtiltak på alle forekomster med de samme problemene. Et av de store problemene er forurensing fra landbruk, standardtiltaket er gjødselveiledere. I de fleste andre kommuner bruker man ikke nye gjødselveiledere som eneste tiltak, men i kombinasjon med blant annet kantsoner og andre spesifikke tiltak i mange vannforekomster. Vi stiller oss derfor tvilende til om vurderingen av mulige tiltak i Agdenes er god nok begrunnet og mener at man må se spesifikt på hvordan man skal oppnå GØT i enhver forekomst. Det andre problemet som går igjen i kommunen er avløp fra spredt bebyggelse. Standardtiltaket er kartlegging, noe som ikke alene gir en effekt. Når kommunen ennå ikke har oversikt over hvilke tiltak som må settes i gang, må de være innstilt på at de tiltak som kartleggingen viser er nødvendig må settes i gang raskt.

Bjugn

Teksdalsvassdraget er en viktig fiskeelv og har dessuten både ål og elvemusling. Vi mener at man må ha brukermål som sikrer fritidsfiske, ål og elvemusling. Det er spesielt viktig om man klassifiserer forekomsten som SMVF da det lett blir en sovepute for ikke å gjennomføre tiltak. Et annet vassdrag som er viktig for fiskeinteressene er Store Gjølgevatnet. Det er viktig at man gjennomfører tiltaket som NVE har foreslått med å holde en jevnere og høyere nivå i magasinet. I dag holdes nivået nede på et lavt nivå så store deler av året at vekstlighet

etablerer seg nedenfor høyest regulerte vannstand, noe som kan skape problemer for fisken.

Bjugn er en av mange kommuner som sliter med stort press fra oppdrettsnæringen. Det er viktig å gjennomføre tiltak mot framfor alt lakselus for å sikre levekraftige bestander og bra fiske.

Bjugn har vurdert brukermål for flere forekomster, noe vi ser som positivt.

Frøya

I Vann-nett.no kan man for flere vannforekomster lese at de er påvirket av rømt fisk og lakselus, men at det ikke er vitenskapelig dokumentert. Vi er uenige i den konklusjonen. Det er godt dokumentert at både rømt oppdrettsfisk og lakselus har en negativ effekt på de ville fiskene, se blant annet "Risikovurdering norsk fiskeoppdrett 2013" og <http://www.miljodirektoratet.no/no/Nyheter/Nyheter/2014/Februar-2014/Lakselus-pavirker-villaks-mer-enn-antatt/> .

I Frøya er det fiskevandringshinder både i Rabbenelva og Bremnesvågen tilførselsbekk. Begge er ført opp som stor påvirkningsgrad, til sammenligning er den eneste andre påvirkningen (avløp fra spredt bebyggelse) ført opp som ukjent grad respektive liten grad. Vi går derfor ut fra at det er vandringshinderet som har gjort at vannforekomstene er klassifisert som dårlig respektive moderat. Vi mener derfor at det er viktig at man gjør tiltak mot vandringshindrene, noe som ikke står nevnt i tiltakstabellen.

Orkla

Indre Orkdalsfjorden er sterkt påvirket av ulike inngrep, blant annet av havneanlegg. Her finner man blant annet et elveos som er betydelig påvirket av inngrep, men deler er mer urørte og er viktige områder for blant annet marine organismer og fugler. Vi mener at man må ha brukermiljømål for de siste delene av Osen som sikrer at man ikke gjennomfører tiltak i nærområdet som ødelegger tilstanden. Det viktigste tiltaket for å sikre GØT er å ikke bygge havn i området.

Det er flere vannforekomster som har flere ulike påvirkningsfaktorer, men man planlegger bare å gjøre noe med en, selv om det ikke er den største. Det gjelder blant annet Orkla (Storenga – Vollan) der man skal gjennomføre tiltak mot landbruksforurensing (liten påvirkning), men vandringshindre (stor påvirkning), kraftverk uten minstevannføring (middels påvirkning) og ørekyte (middels påvirkning) mangler tiltaksforslag. Det gjelder også Gisna, midtre del, som har kraftverk (middels påvirkning), men man planlegger bare kartlegging av spredte avløp (liten påvirkning). Det er bare to av mange eksempler på at man planlegger tiltak mot det som er ført opp som den minste påvirkningsfaktoren i vannforekomsten. Vi skjønner at det er et resultat av at ikke alle sektormyndigheter har gjort jobben sin, men det vil jo ikke være et holdbart argument for ikke å nå miljømålene! Vi mener derfor at man må vurdere tiltak for samtlige påvirkninger i vann-nett, kanskje særlig for de med størst påvirkning hvor man kan forvente stor miljønytte.

Sagelva fra Vånvatnet og de vannforekomster som er nedstrøms risikerer å få dårligere økologisk tilstand framover på grunn av vannkraftplaner. TrønderEnergi planlegger å føre

vann fra Vånvatnet og over til Snillfjord. Se side 1 om hva vi mener må til i vannforekomster hvor det er omsøkt nye vannkraftanlegg. Det er spesielt uheldig om Sagelva blir påvirket av vannkraft på grunn av at det har blitt drevet forskning her i mange år som gir lange referanseserier. Dessuten er Songsjøen en referansesjø i basisovervåkingen i arbeidet med vannforskriften. Overføringen av vann vil også medføre at Gjølmesjøene, som er et viktig fugleområde påvirkes negativt.

I tiltakstabellen kan man lese at det i nedre del av Orkla er planlagt tiltak mot fremmede arter. En risiko som ikke er nevnt er at det er en del industri i området som også gir risiko for akutte utslipp av olje og kjemikalier, noe man må ha forebyggende tiltak mot.

Vi mener at det er viktig at man gjennomfører tiltak i Raudbekken i Meldal kommune. Bekken har svært dårlig økologisk tilstand på grunn av gruveforurensing. Likevel har man ikke planlagt noen tiltak for å bedre situasjonen.

Orkla er ikke bare et viktig fiskevassdrag, den er dessuten preget i stor grad av forurensing. Vi mener at en så sterkt forurenset elv som Orkla trenger bedre overvåking enn hva man har i dag. Forurensing har store variasjoner og det er derfor i stor grad tilfeldigheter som avgjør hva måleresultatene blir med få prøver. Det har tidligere vært planlagt kontinuerlig overvåking, men det har stoppet på planstadiet. Bedre data må på plass for å få til en bedre forvaltning av elven. Helst parallelt med allerede nå gjennomførbare tiltak for å gjøre noe med de utslippskilder man har oversikt over.

På strekningen Innset – Berkåk kraftverk mener lokale fiskere at det er mulig å få en stor forbedring av den økologiske tilstanden gjennom å legge ut gyttegrus på flere strekninger. Vi mener derfor at det er et tiltak som må vurderes.

Rissa

Rissa er en av de kommuner som velger å ha alle vassdrag som er påvirket av vannkraft som kSMVF uten å vurdere tiltak som kan gjennomføres med dagens konsesjon eller ved en revidering. Se kommentar i innledning. Vi mener også at man ikke behøver å benytte seg av SMVF-klassifisering da det kun er mikrokraftverk. De skal slippe gjennom vann etter hvor mye nedbør der er uten noe særlig magasineringer og da kan det neppe være nødvendig å gå ned til GØP i alle slike tilfeller. Her krever vi grundigere vurdering av mulige tiltak. Det er likevel en del positivt med tiltakstabellen fra Rissa. I flere vassdrag der det er kraftverk planlegger man å se på konsesjonsvilkår og muligheter for andre forbedringer.

Rissa kommune foreslår ikke kantsoner for å minske avrenning fra dyrket mark. Kommer det av at det allerede er mye kantsoner så potensialet ikke er så stort, eller har man ikke vurdert det som et hensiktsmessig tiltak? Mange klassifiserer kantsoner og gjødselveiledere som de rimeligste tiltakene for å forbedre vannkvaliteten, vi er derfor forbauset over at det ikke er et tiltak ved noen av mange vannforekomster som er påvirket av avrenning fra landbruk.

Skaun

Flere vannforekomster er vurdert som SMVF på grunn av forurensing fra spredte avløp. Man begrunner det med at opprydding i spredte avløp tar en del tid. De fleste kommuner beregner at de rekker å gjøre det ferdig før fristen i de fleste forekomster, hvorfor er Skaun

så sent ute? Hensikten med SMVF er ikke at det skal brukes for å få utsettelse med å sette i gang tiltak, men for de forekomster der det ikke er mulig å oppnå GØT, selv med utsatt frist.

Flere vannforekomster i Skaun har flere påvirkningskilder, men man planlegger ofte bare tiltak mot en. Iblant kan det være nok med bare et tiltak, men vi stiller oss tvilende til om det er nok i mange av forekomstene. Det gjelder blant annet Rosmobekken som har svært dårlig økologisk tilstand og det er tre påvirkninger som er registrert i Vann-nett, alle har middels påvirkningsgrad. Det planlegges bare tiltak mot spredte avløp. Flere andre forekomster planlegger man tiltak mot den påvirkning som har lavest påvirkning, for eksempel Vennabekken der man planlegger forlengelse av avløpsnett. Avløp er en påvirkning som er ført opp som uvesentlig i Vann-nett, men avrenning fra dyrket mark påvirker i stor grad. Her trengs grundige vurderinger for å bøte på de påvirkninger med størst negativ påvirkning.

Ørland

Ørland er en kommune med store problemer med sine vannforekomster. Sett bort i fra kystvannforekomster er det ikke en eneste vannforekomst som når opp til GØT. Tiltakstabellen viser at kommunen har sett at noe trenger å gjøres. De foreslår mange tiltak, ofte til en høy kostnad. Vi mener derfor at kommunen er et forbilde for mange andre.

Et vassdrag som vi mener trenger flere tiltak enn det som står i tabellen er vassdragene rundt Rusasetvatnet. Lokale fiskere oppgir at bekkene tidligere var viktige for sjøørret. Her trengs det flere habitatforbedrende tiltak, blant annet gytegrus og utbedring av vandringshinder. Når man bruker mye midler på å restaurere Rusasetvatnet burde man se til at også bekkene rundt får så bra miljø som mulig med fungerende økosystem.

Uttalelsen støttes av: FIVH-Trondheim, Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag, Norges Jeger og Fiskerforbund i Sør-Trøndelag, Norsk Botanisk forening Trøndelagsavdelinga, Norsk Ornitologisk Forening avdeling Sør-Trøndelag, Syklistenes Landsforening, Trondhjems Turistforening og Trondheim Turmarsjforening.

Staffan Sandberg
Fylkeskoordinator
Forum for Natur og Friluftsliv i Sør-Trøndelag